

Slovo k povzbuzení na středu 31. března 2021, na středu Svatého týdne
Biblická čtení: Iz 50,4-9a; Ž 69; Jan Mt 26,14-25

Milé sestry, milí bratři,

středa Svatého týdne – někdy také lidově nazývaná „Škaredá“ – je vnímána především jako den Jidášovy zrady. Jí také někdy bývá odůvodňován středeční půst, byť toto odůvodnění je spíše lidového než historického rázu (že vedle pátku se už v nejrannějším křesťanství postním dnem celoročně stala i středa, bylo především reakcí na výtky ze strany židů, že oni mají dva postní dny v týdnu, zatímco křesťané jen jeden, a proto byly již počátkem 2. století ustanoveny také dva křesťanské postní dny, a to pátek a středa, jak čteme například již v raně křesťanském spisu *Didaché*). V každém případě Jidášovu zradu máme dnes skrze evangelijní úryvek před svými duchovními zraky více než kdy jindy. A kdy jindy se tedy nad ní zastavit, než právě dnes, kdy ji liturgie – v rámci chronologie předvelikonočních dnů – přímo zpřítomňuje.

Jidášovou zradou se nejen časově ale především obsahově završuje celé předvelikonoční dění; velekněží s farizeji a zákoníky jsou již plně rozhodnuti se Ježíše zbavit, jen hledají vhodnou nejbližší příležitost, vše už velmi rychle směřuje ke Kristovu kříži. Proto se velmi hodí Jidáš, který sám vyhledá velekněze a nabídne, že jim Ježíše zradí. Podle Matoušova sepsání je to dokonce úplně poslední událost před přípravou poslední večeře, klidně se proto mohla odehrát skutečně ve středu (tehdy 13. nisanu).

Ale čím se to stalo, že jeden z dvanácti apoštolů, vyvolený stejně jako ostatní, se najednou odhodlal k takovému činu? To je známá otázka, která od dob Nového zákona zaměstnává nejednoho (nejen křesťanského) autora. Existuje proto i celá řada různých pokusů motivace Jidášovy zrady nějak vystihnout a pojmenovat. Sám Nový zákon hned jednu trochu evokuje (včera jsme tuto poznámku evangelisty Jana četli): že Jidáš byl zloděj, a proto Krista zradil kvůli třiceti stříbrným. Anebo můžeme uvažovat o Jidášově zklamání: měl blízko patrně k zélótským kruhům, tedy k takovým židovským kruhům, které očekávaly především politického, až bojovného mesiáše, zatímco se vše kolem Ježíše začalo schylovat k tragickému konci ukřižováním. V úvahu přichází jednoduše i Jidášův strach: že to vše skutečně dopadne špatně, že se sveze spolu s Ježíšem. Případně cokoli jiného. Anebo od každého tak trochu.

I když nikdo z nás do Jidášova srdce nevidí a tím pádem nemůže vědět, co se v něm skutečně odehrávalo v oněch kritických dnech, přesto stojí za to si otázky po důvodech jeho zrady zkusit položit. Ony jsou totiž – proto jeho zradu také v Novém zákoně máme – vždy i nějakým prototypem důvodů také našich zrad Krista, zrad dobra, lásky, Božího zákona, zrad druhých lidí. Jidášovy důvody jsou nějak i důvody našich hříchů a pádů, zvláště takových, kterých se dopouštíme v různých kritických momentech svého života. Proto Jidáš je vždy tak trochu zrcadlem nás všech a je dobré se do něj pokorně zadívat.

Co v nás tedy Jidášova zrada může odhalovat, jaké důvody a okolnosti našich zrad?

Zaprvé, že ke zradě se v posledku rozhoduje každý z nás sám. Jsou sice okolnosti, které naše rozhodování mnohanásobně omezují a podmiňují, k něčemu nás tlačí. Ale jen málo jich je takových, že by nám svobodu odebraly zcela. Proto za většinu svých slov a skutků býváme aspoň nějak, ne-li plně, zodpovědní. Nový zákon Jidášův čin neomlouvá a nerelativizuje, a to ani zklamáním, ani nevšímavostí ostatních apoštolů, ani stresem, strachem či kritickým vývojem situace posledních předvelikonočních dnů.

Zadruhé, že i za většinou našich zrad stojí zpravidla vidina nějakého zisku, nějakého dílčího dobra, nějakých «třicet stříbrných». Ovšem na úkor něčeho většího a důležitějšího; na úkor nějakého Božího dobra, na úkor Krista, Boha, přátelství a života jeho v nás, na úkor věčnosti, na úkor druhých lidí; protože na úkor lásky. Tedy za cenu ukřižování Krista, jeho přítomnosti v nás, v druhých lidech i ve světě.

A zatřetí, že v čase líčení a zraní zrady v nás se i nás Kristus snaží od ní všemožně odvrátit. I nás si zavolá, svou dobrotou se nás snaží přesvědčit k opaku, i k nám promlouvá; ať už znamením, svým slovem či našimi výčitkami svědomí. Podobně jako před zradou promluvil k Jidášovi.

Zrady (Krista) se i přesto v našem bohužel životě dějí a budou dít. Jsme slabí. Už jsme se jich také mnohých, větších či menších, ve svém životě dopustili – a čím jsme starší, tím více jich je. A určitě se ještě nějakých dopustíme. Možná i nynější stále nekončící situace pandemie se může stát prostředím, v němž k nějaké naší zradě Krista, dobra a lidí zase dojde.

Kéž by těchto zrad bylo co nejméně. Pokud už však k nějaké zase dojde, kéž bychom neskončili zoufale jako Jidáš, který «šel a oběsil se». Ale třeba jako Petr, který se rozplakal, litoval a Kristem se nechal s láskou přijmout zpět.

Možná i toto si můžeme z dnešního evangelia, z rozjímání nad Jidášovou zradou odnést.

Ale možná ještě něco; úvahu, která také již od počátků křesťanství napadala mnohé, kteří se snažili nad Jidášovou zradou rozjímat: zda nebyla Jidášova zrada nakonec nutná...

Ona totiž budí otázku, jak by to bylo, kdyby byl Jidáš Krista nezradil, zda by Ježíš mohl být ukřižován a vzkříšen bez ní. Teologická odpověď je celkem jasná. Pomineme-li ošemetnost hypotetických otázek tohoto typu (podobně se můžeme totiž nezodpověditelně ptát, co by bývalo bylo, kdyby byl Adam nezhřešil), můžeme být přesvědčeni, že ke Kristově smrti a vzkříšení by došlo i bez Jidáše. Nicméně jeho zrada tu je, vše se prostě odehrálo i s její pomocí, (také) kvůli ní byl Kristus ukřižován a (také) díky ní tak mohl vstát z mrtvých.

A v tom je vlastně veliká naděje pro nás, slabé lidi, kteří se různých zrad Pána Ježíše všemožně dopouštíme.

Jsme tak sice také „Jidáši“, ale snad nikdo z nás snad jím není zcela, můžeme snad doufat, že jsme jimi jen zčásti, jen v některém ohledu (a doufejme, že nakonec ani Jidáš „Jidášem“ nebyl zcela). Už tím máme naději, že po zradě nepůjdeme a neoběsíme a neskončíme tam, kde bychom skončit nechtěli (a kde snad, doufejme, neskončil nakonec ani Jidáš); a ani Pán Ježíš by to nechtěl. Máme naději, že „Petr“ v nás se rozpláče a vrátí se.

Všechny naše zrady jsou nějak zahrnuty v té Jidášově. Kristus byl i kvůli našim zradám ukřižován a díky nim vstal z mrtvých. Duchovně se to „opakuje“ v nás i v druhých lidech, skrze naše stále se opakující zrady. Pán Ježíš, (stále znovu) ukřižovaný a (stále nově) zmrtvýchvstalý (znovu a znovu) touží, aby se (nám) i naše zrady staly „šťastnou vinou“ (*felix culpa*), která dovolí Pánu v nás, v našem životě a mikrosvětě opět ožít, vstát z mrtvých.

O něčem takovém – o rozměru Jidášovy zrady i jakožto *felix culpa* – hovoří nejenom různé (starokřesťanské) jidášovské apokryfy, ale především nemalá křesťanská zkušenost. Že i mnohé zrady Krista – díky Kristově Boží dobrotě – mohou člověku paradoxně prospět. Mohou ho zpokornět, mohou v něm probudit lásku kajícíka.

Tím samozřejmě není řečeno, že by zrada přestala být zradou a že máme Krista, dobro, víru a lidi zrazovat – před tím chraň Bůh (už jen proto, že zrady opravdu mohou také končit nějakým oběšením), ale jen chce dát naději těm, kterým se to stalo, stává a stane, že nějak zradili, zrazují a zradí. Jen nejit a neoběsit se, ale raději přijít k Pánu Ježíšovi zpět a rozplakat se...